

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

НАКАЗ

28 02 2023

Київ

№ 56

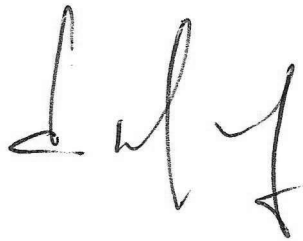
Про введення в дію Положення про етику наукових досліджень та запобігання неправомірній поведінці при проведенні досліджень у Національному університеті «Києво-Могилянська академія»

Відповідно до ухвали Вченої ради НаУКМА (протокол № 3 від 23 лютого 2023 року).

НАКАЗУЮ:

Ввести в дію Положення про етику наукових досліджень та запобігання неправомірній поведінці при проведенні досліджень у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» (повний текст Положення додається).

Президент

С.М. Квіт

Т.в.о. віце-президента з
науково-навчальних студій

О.М. Демська

Наказ підготовлено:

Помічником віце-президента з
науково-навчальних студій

Я.В. Наймушина

ПОЛОЖЕННЯ
про етику наукових досліджень та запобігання неправомірній поведінці
при проведенні досліджень у Національному університеті
“Києво-Могилянська академія”

1. Загальні положення

1.1. Положення про етику наукових досліджень та запобігання неправомірній поведінці при проведенні досліджень у НаУКМА (далі – Положення) визначає цінності, морально-етичні норми, правила і принципи, відповідність усталеним міжнародним практикам, якими керуються члени наукової спільноти НаУКМА (наукові, науково-педагогічні працівники та здобувачі освіти, в т.ч. здобувачі ступеню доктора філософії НаУКМА) у проведенні досліджень в усіх галузях знань та використанні й поширенні результатів досліджень, на засадах академічної свободи, нульової толерантності до будь-яких проявів порушення академічної доброчесності, відповідальності, прозорості, публічності, законності, справедливості, розумності, чесності, об'єктивності, взаємної поваги і довіри.

1.2. Положення базується на принципах Європейської хартії дослідників, Берлінській декларації про відкритий доступ до знань у науці та гуманітарній сфері, керівних принципах IAU-MCO (International Association of Universities and the Magna Charta Observatory) щодо інституційного етичного кодексу вищої освіти, Бухарестській декларації етичних цінностей та принципів вищої освіти у Європі, відповідних положеннях Європейського дослідницького простору, зокрема щодо FAIR даних, загальній декларації про біоетику та права людини ЮНЕСКО та інших міжнародних документах і деклараціях, а також керується чинними нормативними актами України (законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про наукові парки», Національним планом відкритої науки, Етичним кодексом вченого України (2009), локальними актами НаУКМА (Статутом НаУКМА, Кодексом етики НаУКМА, Положенням про академічну доброчесність, регламентом роботи Комітету з етики наукових досліджень, Положенням щодо запобігання фінансовому конфлікту інтересів в дослідженнях, які фінансуються міжнародними донорами, Порядком проведення експертизи тощо).

1.3. Положення визначає основні засади запобігання (упередження) випадкам академічної недоброчесності і заохочує дотримуватися вимог етики наукових досліджень при проведенні науково-дослідницької діяльності.

1.4. Вирішення спірних ситуацій, пов'язаних з порушеннями цього Положення та розробка відповідних процедур (сповіщення про порушення, процедури виявлення та розгляду випадків порушення академічної доброчесності, реагування на них тощо) покладається на Комітет з етики наукових досліджень

(утв. 12 квітня 2016 року наказом НаУКМА № 148). Комітет є міжнародно зареєстрованою в Управлінні захисту досліджень із залученням людей (OHRP) Інституційною наглядовою дослідницькою радою (IRB00012330) і діє на основі Положення, яке визначає порядок його створення, сферу компетенції, строки повноважень, порядок роботи, процедури тощо.

2. Терміни

2.1. У цьому Положенні поняття й терміни вживаються у такому значенні:

- **академічна доброчесність** – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень;
- **наукова етика** – сукупність встановлених та визнаних науковою спільнотою морально-етичних норм, правил і принципів, які регулюють поведінку та міжособистісні відносини членів наукової спільноти на всіх етапах життєвого циклу дослідження;
- **академічна свобода** – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом;
- **діловий етикет** – порядок взаємодії і поведінки членів наукової спільноти НаУКМА під час спільної діяльності, включаючи ділове листування, прийом на роботу, звернення до керівництва тощо;
- **конфлікт інтересів** – суперечність між приватними інтересами членів наукової спільноти та їх посадовими обов'язками;
- **наукова діяльність** – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження;
- **наукова спільнота** – наукові, науково-педагогічні працівники, які працюють в НаУКМА за трудовим договором (контрактом); здобувачі наукового ступеня доктора філософії та доктора наук; інші дослідники, які перебувають та (чи) проводять дослідження в НаУКМА;
- **науковий проєкт** – комплекс заходів, пов'язаних із забезпеченням виконання та безпосереднім проведенням наукових досліджень та (або) науково-технічних розробок з метою досягнення конкретного наукового або науково-технічного (прикладного) результату;
- **науковий результат** – нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях інформації. Науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проєкту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову, тощо;

- **приватний інтерес** – будь-який майновий (комерційний) чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами;
- **прикладні наукові дослідження** – теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на одержання і використання нових знань для практичних цілей. Результатом прикладних наукових досліджень є нові знання, призначені для створення нових або вдосконалення існуючих матеріалів, продуктів, пристроїв, методів, систем, технологій, конкретні пропозиції щодо виконання актуальних науково-технічних та суспільних завдань;
- **принципи даних FAIR (Findability, Accessibility, Interoperability, Reusability)** – набір інструкцій і найкращих практик, щоб гарантувати, що дані або будь-який цифровий об'єкт є легким для пошуку, доступним, сумісним і повторюваним;
- **фундаментальні наукові дослідження** – теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на одержання нових знань про закономірності організації та розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язків. Результатом фундаментальних наукових досліджень є гіпотези, теорії, нові методи пізнання, відкриття законів природи, невідомих раніше явищ і властивостей матерії, виявлення закономірностей розвитку суспільства тощо, які не орієнтовані на безпосереднє практичне використання.

3. Порушення академічної доброчесності

3.1. Порушеннями академічної доброчесності у проведенні наукових досліджень в усіх галузях знань та поширенні й використанні результатів досліджень вважаються:

- **академічний плагіат** – оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства;
- **самоплагіат** – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- **академічну фабрикацію** – вигадкування даних чи фактів, отриманих в ході дослідження, а також виключення «незручних» даних;
- **академічну фальсифікацію** – свідому зміну чи модифікація (підробку) вже наявних даних дослідження;
- **присвоєння авторства** – видача за власний академічного тексту, повністю або частково створеного іншою особою (особами), в тому числі на замовлення;
- **створення або посередництво** у створенні академічного твору на замовлення;
- **недотримання належного збереження, управління та спільного використання** первинних даних, артефактів та матеріалів;
- **зловживання конфіденційністю** щодо неопублікованих матеріалів, або **привласнення** спільних результатів, обладнання чи інших ресурсів дослідження;
- **неправдиві дані** про участь у дослідницькому проєкті; наприклад, невключення законного(их) автора(ів) в звітах та публікаціях, або надання авторства особам, які не брали участі в дослідженні, а також неправдиві облікові дані (наприклад, про кваліфікацію, досвід одного з учасників тощо);

- **недотримання прийнятих процедур**, юридичних, професійних чи етичних вимог при проведенні досліджень;
- **недотримання належних вимог** до оприлюднення приватної та (чи) конфіденційної інформації, зібраної про осіб під час дослідження;
- **недотримання відповідних вимог** при проведенні досліджень, що стосуються людей (медичних, клінічних, психологічних тощо) та тварин (біомедичних тощо) задля конфіденційності, уникнення необґрунтованої шкоди або ризику для людей, тварин чи навколишнього середовища;
- **неналежну поведінку під час рецензування** дослідницьких пропозицій, результатів або поданих до публікації рукописів;
- **недотримання узгоджених в НаУКМА (та обумовлених грантодавцями) процедур**, зокрема щодо фінансового контролю у проведенні дослідження та звітності за його результатами;
- **упереджену поведінку** (наприклад, у стосунках наукового керівника та аспіранта, керівника та учасників проєктної групи НДР та ін.).

4. Цінності та принципи НаУКМА у науковій діяльності

4.1. НаУКМА у своїй діяльності втілює принцип академічної свободи, в т.ч. і у проведенні наукових досліджень, сприяє критичному мисленню, свободі наукового пошуку, вираженню поглядів, вибору тематики НДР, концепцій, гіпотез, проблем і методів їхнього вирішення, формуванню проєктної групи НДР, створенню можливостей для ефективної наукової роботи, в т.ч. через розвиток дослідницької інфраструктури, тощо.

4.2. Усі члени наукової спільноти НаУКМА при проведенні наукових досліджень повинні:

- ✓ діяти на засадах академічної свободи, відповідальності, колегіальності та дотримуватися найвищих стандартів етики та академічної доброчесності у проведенні фундаментальних і прикладних досліджень та поширенні (використанні) їх результатів;
- ✓ при реалізації принципів етичної поведінки у проведенні наукових досліджень, дбати про стандарти професійної доброчесності й позитивного іміджу НаУКМА;
- ✓ бути доброчесними на всіх етапах життєвого циклу дослідження: від його планування до поширення результатів;
- ✓ прагнути забезпечувати точність даних та результатів досліджень і визнавати внесок інших;
- ✓ ознайомитися з діючими політиками щодо найкращої дослідницької практики та стандартів доброчесності і дотримуватися їх;
- ✓ погодитися на те, що результати дослідження можуть бути перевірені щодо потенційного зловживання (плагіат, фальсифікація даних тощо);
- ✓ дотримуватися норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- ✓ належно цитувати джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ надавати достовірну інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну наукову, науково-педагогічну діяльність;

- ✓ погоджуватися на перевірку порушень академічної доброчесності;
- ✓ забезпечити належне управління даними дослідження, в т.ч. привести дані та метадані у відповідність до принципів Відкритої Науки та FAIR;
- ✓ забезпечити підготовку плану управління даними досліджень;
- ✓ прагнути забезпечити безпеку, гідність і права тих, хто пов'язаний з дослідженням;
- ✓ забезпечити уникнення будь-яких реальних чи потенційних конфліктів інтересів;
- ✓ забезпечити неупередженість щодо оцінки професійних досягнень, компетентності тощо будь-кого з учасників наукового проекту (дослідження);
- ✓ переконатися, що всі учасники наукового проекту мають необхідні навички та відповідну кваліфікацію для своєї галузі досліджень;
- ✓ визнавати авторство та внесок до наукового проекту всіх його учасників;
- ✓ не допускати передання (першості) авторства на наукову роботу іншій особі, приймання авторства чи співавторства або вимагання такого;
- ✓ визнавати свою відповідальність перед Університетом та колегами за належну етичну поведінку при проведенні дослідження.

5. Відповідальність за порушення етики наукових досліджень

5.1. За порушення академічної доброчесності у наукових дослідженнях, особу може бути притягнуто до відповідальності з підстав та у порядку, передбаченими законодавством України. Також до наукових, науково-педагогічних працівників та аспірантів НаУКМА можуть бути застосовані такі заходи академічної відповідальності:

- клопотання щодо позбавлення присвоєного вченого звання;
- позбавлення права виконувати обов'язки наукового керівника (консультанта) на строк до трьох років;
- постійне або тимчасове позбавлення права подавати грантові заявки від імені університету або наукові публікації до видань, якщо використовується назва університету;
- рекомендація відвідування серії інституційних тренінгів з етики наукових досліджень, наукової доброчесності і неправомірної поведінки в сфері досліджень, правил публікаційної діяльності;
- у серйозних випадках – розгляд порушення як порушення правил внутрішнього розпорядку НаУКМА і підставу для прописаних в ньому адміністративних санкцій.

6. Прикінцеві положення

6.1. Положення про етику наукових досліджень та запобігання неправомірній поведінці при проведенні досліджень у НаУКМА затверджується Вченою радою

НаУКМА і вводиться в дію наказом президента НаУКМА на термін до наступного оновлення за визначених нижче обставин:

- ✓ Інституційна політика змінюється таким чином, що впливає на вимоги до наукових, науково-педагогічних працівників та здобувачів ступеню доктора філософії НаУКМА;
- ✓ Положення, політики чи відповідне законодавство та/ чи вимоги грантодавців, що стосуються окреслених у Положенні принципів етики наукових досліджень, змінюються, що впливає на поточну політику університету та/чи процедури запобігання неправомірній поведінці при проведенні досліджень в НаУКМА.

Додаток 1.

Процедури інституційного врегулювання випадків неправомірної поведінки при проведенні досліджень в НаУКМА

Усі наукові і науково-педагогічні працівники університету та особи, пов'язані з НаУКМА і залучені до наукової діяльності та/ чи реалізації грантових проєктів університету, зокрема за підтримки міжнародних грантодавців, а також аспіранти Докторської школи НаУКМА, в разі виявлення, повідомляють про помічену, підозрювану чи очевидну неправомірну поведінку при проведенні наукових досліджень в університеті Службу віце-президента з науково-навчальних студій, яка у координації із Уповноваженим з доброчесності досліджень (Research Integrity Officer – RIO) вживатиме всіх необхідних заходів для запобігання та колегіального розгляду таких випадків.

Уповноважений з доброчесності досліджень (Research Integrity Officer - RIO) є Головою Комітету з етики наукових досліджень НаУКМА і гарантом забезпечення дотримання інституційної політики університету із наукової етики та запобігання неправомірній поведінці при проведенні досліджень і, у разі потреби, на запит Служби віце-президента з науково-навчальних студій скликає Комітет з етики наукових досліджень для розгляду правопорушення/ нь та потенційного вжиття необхідних адміністративних заходів з боку НаУКМА. У випадку федеральних грантів США, він/ вона також репрезентує університет перед Офісом наукової доброчесності (Office of Research Integrity – ORI) у якості офіційного RIO НаУКМА.

Інформування Служби віце-президента з науково-навчальних студій письмово чи усно, про підозру чи відомості про вчинення неправомірної поведінки при проведенні досліджень здійснюється **Заявником**, що є особою, яка подає формальну заяву про неналежну поведінку. Заявником може бути як одна особа, так і група осіб, а обвинувачення повинні бути представлені з якомога більшим ступенем конкретності відповідно до обставин. Свої обґрунтування

при розгляді справи має можливість подати й **Особа, щодо якої надійшла заява**, як особа, в діях якої було помічено неправомірну поведінку.

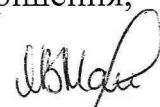
В разі виявлення та інформування Служби віце-президента з науково-навчальних студій про факти можливого порушення наукової етики та/ чи неправомірну поведінку при проведенні досліджень, університет дотримується наступних процедур:

Процедура розгляду неправомірної поведінки при проведенні досліджень в НаУКМА проводиться в декілька етапів і складається з попереднього етапу (**Попереднього Розгляду**), а потім двох формальних етапів, **Розгляду і Розслідування**.

Попередній Розгляд: процес, під час якого Служба віце-президента з науково-навчальних студій за погодженням з Деканом та/або завідувачем кафедри та/ або іншими особами, які вважаються необхідними для забезпечення поінформованості в прийнятті рішення (наприклад головним дослідником та/ чи керівником міжнародного грантового проекту), в оперативному порядку розглядає і оцінює звинувачення в неправомірній поведінці з метою визначення, чи був факт неправомірної поведінки, чи є достатніми й достовірними докази неправомірної поведінки для проведення розгляду та/ чи розслідування, чи відбулась неправомірна поведінка в рамках міжнародного гранту, який потребує їх звітування та залучення до розгляду правопорушення окреслених донором міжнародних структур чи ж порушення не підпадає під поняття неправомірної поведінки при проведенні досліджень та під дію “Положення про етику наукових досліджень та запобігання неправомірній поведінці при проведенні досліджень у НаУКМА” і вимагає розгляду іншими структурами університету.

Це неформальний попередній крок, який здійснюється без повідомлення Особи, щодо якої надійшла заява з метою збереження цілісності будь-яких доказів до прийняття рішення про наявність чи відсутність неправомірної поведінки. В разі, якщо підтверджується факт неналежної поведінки в дослідженні та визначається необхідність проведення формального розгляду та розслідування, відбувається вилучення всіх необхідних доказів і Особу, щодо якої надійшла заява офіційно повідомляють про проведення формального Розгляду та/ чи Розслідування.

Розгляд: формальний етап на якому за координації з Уповноваженим з добросесності досліджень скликається Комітет з етики наукових досліджень і проводиться попередній збір і оцінка наявних доказів і свідчень Заявника, Особи, щодо якої надійшла заява та ключових свідків у обсязі необхідному для визначення обґрунтованості звинувачення та доцільності етапу Розслідування. Метою даного етапу не є прийняття остаточного рішення, а лише збір необхідної для розслідування інформації та доказів від усіх сторін. Після розгляду і прийняття рішення, Комітет готує письмовий звіт, що містить детальний опис справи, доказів, обґрунтування прийнятого рішення,

рекомендації з виправлення правопорушення та можливі адміністративні заходи, а також про доцільність чи недоцільність проведення формального Розслідування. Звіт подається на розгляд Віце-президенту з науково-навчальних студій для прийняття остаточного рішення. В разі розгляду справи в рамках міжнародного грантового проєкту і наявності вимог щодо звітності та залучення необхідних міжнародних структур з наукової доброчесності у донора, інформація про факт неправомірної поведінки у проведенні досліджень в рамках проєкту, повідомляється відповідним міжнародним структурам (як то Office of Research Integrity – ORI у випадку федеральних грантів в сфері охорони здоров'я). Повідомляє Служба віце-президента з науково-навчальних студій про рішення Комітету і Заявнику з Особою, щодо якої надійшла заява з наступним правом надати свої коментарі чи подати апеляцію (останнє в разі Особи, щодо якої надійшла заява), а також декану та/ чи керівнику факультету/ кафебри Особи, щодо якої надійшла заява та головному досліднику/керівнику грантового проєкту в разі залучення Особи, щодо якої надійшла заява до такого проєкту.

Розслідування: формальний процес, який запускається університетом в разі прийняття рішення (на етапі розгляду) про необхідність проведення розслідування, і протягом якого Комітет з етики наукових досліджень збирає та вивчає факти і докази більш детально, щоб остаточно визначити, чи був факт неправомірної поведінки при проведенні того чи іншого дослідження. Комітет готує звіт про проведене розслідування, в якому також надає рекомендації щодо відповідних заходів із виправлення/ врегулювання ситуації і надає його на розгляд Віце-президенту з науково-навчальних студій. Однак такі рекомендації носять для Віце-президента з науково-навчальних студій виключно дорадчий характер. На підставі наданого звіту і рекомендацій, Віце-президентом з науково-навчальних студій приймається остаточне рішення, результати якого повідомляються всім сторонам та вживаються необхідні адміністративні заходи.

